

***Türkiye’de Hemşire Güçlendirme Araştırmaları: Bibliyometrik ve İçerik Analizi*^{*1}**

Hande YEŞİLBAŞ

*Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı*

*Sorumlu yazar / Corresponding author: handeyslbs@gmail.com
https://orcid.org/0000-0003-1388-221X*

Filiz KANTEK

*Akdeniz Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi
Hemşirelikte Yönetim Anabilim Dalı
https://orcid.org/0000-0002-1524-9824*

ÖZ

Çalışmanın amacı, bibliyometrik ve içerik analizi yöntemini kullanarak Türkiye’deki hemşirelerin güçlendirmesini konu alan çalışmaların mevcut durumunu ortaya koymaktır. Araştırmada retrospektif tanımlayıcı araştırma modeli kullanıldı. Hemşirelikte güçlendirme alanında yapılan çalışmalara ulaşmak için Web of Science, Scopus, Pubmed, EBSCO Host, Google Scholar, ScienceDirect, Medline, Wiley Online Library, ULAKBİM, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanları tarandı. Taramada ‘hemşire’, ‘hemşirelik’, ‘güçlendirme’, ‘güç’, ‘Türkiye’ anahtar sözcükleri Türkçe ve İngilizce olarak kullanıldı. Dâhil edilme kriterlerine uygun 25 çalışma araştırmaya dâhil edildi. Verilerin analizinde Excel ve verilerin görselleştirilmesinde UCINET (NetDraw) programları kullanıldı. 2006-2020 yılları arasında üretilen çalışmaların %80’i Türkçe, %56’sı yüksek lisans tez çalışmasıydı. Hacettepe Üniversitesi en üretken kurumdu ve çalışmaların %92’si tanımlayıcı çalışmaydı. En sık kullanılan anahtar kelimeler psikolojik güçlendirme, güçlendirme, hemşire, yapısal güçlendirme ve personel güçlendirmeydi. Sonuç olarak, Türkiye’de hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmalar sınırlı sayıdadır ve daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Gelecek çalışmalarda hemşire güçlendirme ile çatışma yönetimi, örgüt kültürü, ayrılma niyeti, kariyer doyumu konularının incelenmesi literatürün genişlemesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Güçlendirme, hemşire, psikolojik güçlendirme, Türkiye, yapısal güçlendirme*

¹ Makale Geliş Tarihi: 26.03.2021 - Makale Kabul Tarihi: 24.05.2021
DOI: 10.17932/IAU.ASD.2015.007/asd_v07i2002

Nurse Empowerment Research in Turkey: Bibliometric and Content Analysis

ABSTRACT

The purpose of the study, the studies on the empowerment of nurse in Turkey with bibliometric and content analysis is to determine the current situation. A retrospective descriptive research model was used. Web of Science, Scopus, Pubmed, EBSCO Host, Google Scholar, ScienceDirect, Medline, Wiley Online Library, ULAKBIM, National Thesis Center of the Council of Higher Education databases were searched. The search was made using the keywords ‘nurse’, ‘nursing’, ‘empowerment’, ‘power’, ‘Turkey’ in Turkish and English. 25 studies that met the inclusion criteria were included in the study. Excel was used in the analysis of the data and UCINET (NetDraw) were used for the visualization of the data. 80% of the studies produced between the years 2006-2020 were in Turkish, 56% of them were master’s thesis. Hacettepe University was the most productive institution and 92% of the studies were descriptive studies. The most frequently used keywords were psychological empowerment, empowerment, nurses, structural empowerment and staff empowerment. As a result, studies on nurse empowerment in Turkey are limited and more studies are needed. Investigating nurse empowerment and conflict management, organizational culture, intention to leave, and career satisfaction in future studies will contribute to the expansion of the literature.

Keywords: *Empowerment, nurse, psychological empowerment, Turkey, structural empowerment*

GİRİŞ

Güçlendirme; “çalışanların kendilerini motive olmuş hissettikleri, bilgi ve uzmanlıklarına olan güvenlerinin arttığı, otonomilerini kullanarak harekete geçme arzusu duydukları, olayları kontrol edebileceklerine inandıkları ve organizasyonun amaçları doğrultusunda uygun ve anlamlı buldukları işleri yapmalarını sağlayan uygulamalar ve koşullar” olarak ifade edilmektedir (Koçel, 2013). Karmaşık ve uzmanlığın yüksek olduğu çalışma ortamlarına sahip sağlık kurumlarında çalışanların kararlara katılımının kurumlarda yaratıcılığı, verimliliği ve üretkenliği artırdığının fark edilmesi sağlık çalışanlarının güçlendirilmesini önemli hale getirmiştir (Karahan, 2009).

Sağlık hizmetlerinde kaliteli hemşirelik bakımının sağlanması için hemşirelerin daha fazla desteklenmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, hemşirelerin güçlendirilmesi sağlık sistemi içerisinde anahtar bir süreç olarak

görülmektedir. Hemşirelik literatüründe tüm dünyada olduğu gibi, ülkemizde de hemşire güçlendirmeyi anlamaya yönelik birçok çalışma olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda, Türe ve Akkoç (2020) hemşirelerin kariyer doyumuna örgütsel destek ve psikolojik güçlendirmenin etkisine sosyal desteğin arabuluculuk rolünü araştırmıştır. Engin ve Vatan (2020) hemşirelerin örgüt kültürü ve güçlendirme algılarını incelemiştir. Dirik ve İntepeler (2017) güçlendirmenin çalışma ortamı ve hasta güvenliği kültürü ile ilişkisini araştırmıştır. Balık & Öztürk (2016) hemşirelerin güçlendirme algı düzeylerini ve algı düzeylerini etkileyen faktörleri belirlemiştir. Özbaş ve Tel (2016) psikodrama temelli psikolojik güçlendirme programının onkoloji hemşirelerinin güçlendirme algısı ve tükenmişlik düzeylerine etkisini araştırmıştır. Durukan ve arkadaşları (2010) hemşirelerin örgütsel güven, güçlendirme ve örgütsel bağlılık düzeylerini belirlemiş ve bu değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur.

Literatür incelememizde, ülkemizde hemşire güçlendirmeyi konu alan çalışmalara ilişkin mevcut bilgi yapısı ve özelliklerini ortaya koyan çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırma bu boşluğu gidermeyi amaçlamaktadır. Daha spesifik olarak, ülkemizde hemşire güçlendirme üzerine yapılmış araştırmaların mevcut durumunu bibliyometrik ve içerik analizi yöntemlerini kullanarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilecek yeni bilgilerin gelecek çalışmalar için bilgi temeli oluşturacağı ve bu alandaki literatürü geliştirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

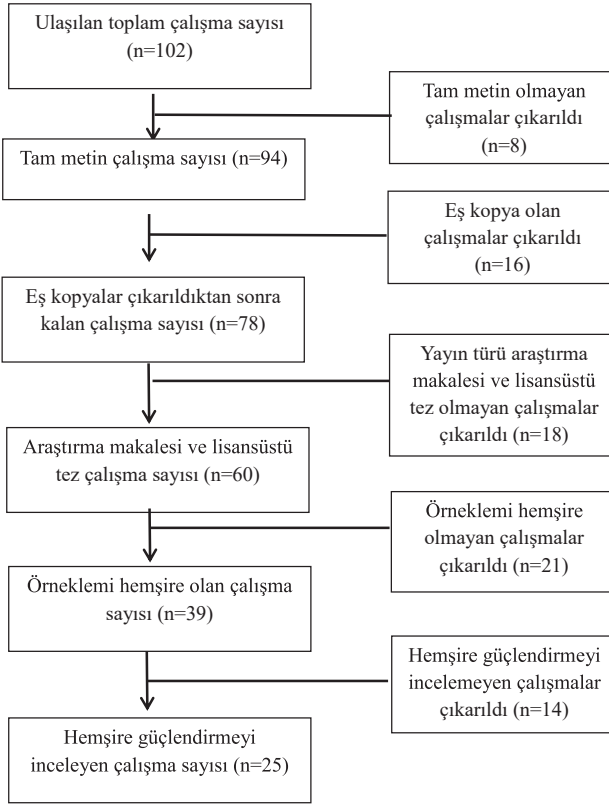
Bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmaların yıllara göre dağılımı nasıldır?
- Hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmaların tanıtıcı özellikleri nelerdir?
- Hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmaların örneklem özellikleri nelerdir?
- Hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmaların tasarımı ve kullanılan veri toplamı araçları nelerdir?
- Hemşire güçlendirme ile ilgili çalışmaların türüne göre kaynak dağılımı nedir?
- Hemşire güçlendirme çalışmalarındaki anahtar kelimelerin merkezilik ölçütleri nedir?
- Hemşire güçlendirme çalışmalarında yer alan anahtar sözcüklerin konu eğilimleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma tasarımı ve literatür tarama

Araştırmada retrospektif tanımlayıcı araştırma modeli kullanıldı. Ülkemizde hemşire güçlendirme alanında yapılan çalışmalara ulaşmak için Web of Science, Scopus, Pubmed, EBSCO Host, Google Scholar, ScienceDirect, Medline, Wiley Online Library, ULAKBİM, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanları tarandı. Taramada ‘hemşire’, ‘hemşirelik’, ‘güçlendirme’, ‘güç’, ‘Türkiye’ anahtar sözcükleri Türkçe ve İngilizce olarak kullanıldı. Çalışma kapsamında ulaşılan tüm makaleler ve lisansüstü tezler her iki araştırmacı tarafından dâhil edilme kriterlerine uygunluğu açısından ayrı ayrı incelendi. Tüm çalışmalar üzerinde fikir birliği sağlandı. Literatür taramanın yapıldığı tarihe (Ocak 2021) kadar olan Türkiye’ de hemşire güçlendirme ile ilgili ulusal ve uluslararası literatürde yayınlanan dâhil edilme kriterlerine uygun 25 çalışma araştırmaya dâhil edildi. Çalışmaların dâhil edilme sürecini gösteren akış diyagramı Şekil 1’de verilmiştir.

Şekil 1: Çalışma seçim süreci akış diyagramı

Dâhil edilme kriterleri

Çalışmaların araştırmaya dâhil edilmesinde; hemşire güçlendirmeyi incelemesi, çalışmanın Türkiye’de yapılmış olması, yayının İngilizce veya Türkçe dilinde olması ve 2021 yılına kadar yayınlanmış olması kriterleri kullanıldı. Çalışmaya araştırma makaleleri ve lisansüstü tezler dâhil edildi, kongre bildirileri kapsam dışı bırakıldı.

Veri toplama ve analizi

Çalışma verilerini toplamak için araştırmacılar tarafından oluşturulan veri kodlama formu kullanıldı. Veri kodlama formuna her çalışmanın başlığı, yazar/ yazarlar adı, yazar sayısı, yayın yılı, yayın türü, yayın dili, çalışmanın yapıldığı şehir, örneklem türü, örneklem sayısı, çalışmanın yapıldığı kurum türü, çalışmada kullanılan veri toplama aracı, makalenin yayınlandığı dergi adı, lisansüstü tezin üretildiği kurum adı ve anahtar kelimeler kodlanmıştır.

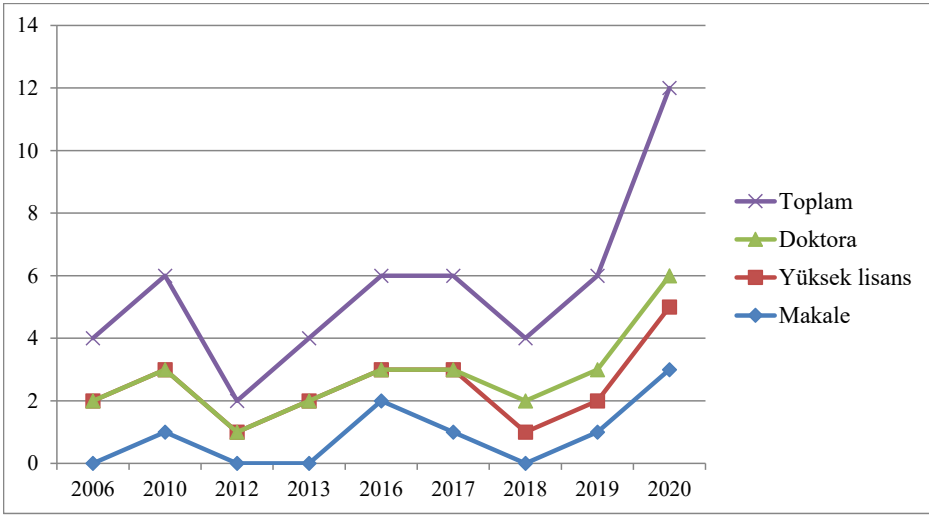
Çalışmaların analizinde bibliyometrik ve içerik analizi yöntemleri kullanıldı. Excel programı kullanılarak, çalışmalarla ilgili değişkenlerin sayısal ve yüzde dağılımları elde edildi. Anahtar kelime ağı oluşturulmadan önce tüm anahtar kelimeler listelendi ve sonrasında kelime ağ matrisi oluşturuldu. Çalışmalara ait anahtar kelimelerin görselleştirilmesinde UCINET (Netdraw) programları kullanıldı.

Çalışmanın Etik Yönü

Çalışma literatür taraması modeli olduğundan doğrudan insan ve/veya hayvanlar üzerinde bir etkisi olmamaktadır. Bu nedenle etik kurul onay kararına gereksinim bulunmamaktadır.

BULGULAR

Hemşire güçlendirmeyi inceleyen çalışmaların yıllara göre dağılımı Grafik 1’de görülmektedir. Çalışmaların 2006-2020 yılları arasında üretildiği, 2020 (n=6) yılının en fazla yayın üretilen yıl olduğu ve en az üretilen yayının türünün makale olduğu belirlendi.

Grafik 1. Çalışmaların yıllara göre dağılımı

Tablo 1’de araştırmaya dâhil edilen çalışmaların özellikleri verilmiştir. Çalışmaların %80’inin Türkçe dilinde yayınlandığı ve %56’sının yüksek lisans tez çalışması olduğu saptandı. Çalışmaların yazar sayıları incelendiğinde, yazar sayısının bir ve dört arasında değiştiği ve %68’inin tek yazarlı olduğu belirlendi. Tek yazarlı çalışmaların çoğunluğunun lisansüstü tez çalışmalarından oluştuğu saptandı.

Lisansüstü tez çalışmalarının kurumları incelendiğinde, on yedi tez çalışmasının dokuz farklı kurum tarafından üretildiği belirlendi. En üretken kurumun beş çalışma ile Hacettepe Üniversitesi olduğu saptandı. 12 çalışma Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 3 çalışma Sosyal Bilimler Enstitüsü ve 2 çalışma Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından üretilmişti.

Makalelerin yayınlandığı dergiler incelendiğinde, çalışmaların 7 farklı dergide yayınlandığı belirlendi. Bu dergilerin %71,4’ü uluslararası hakemli dergi iken, %28,6’sı ulusal hakemli dergilerdir. Makalelerin %25’inin Journal of Nursing Management dergisinde yayınlandığı belirlendi.

Tablo 1. Çalışmalara ilişkin tanıtıcı özellikler

Yayın Dili	n	%
Türkçe	20	80,0
İngilizce	5	20,0

Yayın Türü		
Makale	8	32,0
Yüksek lisans tezi	14	56,0
Doktora tezi	3	12,0
Yazar Sayısı		
1 yazarlı	17	68,0
2 yazarlı	6	24,0
3 yazarlı	1	4,0
4 yazarlı	1	4,0
Toplam	25	100,0

Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların örneklem özellikleri Tablo 2’de verilmiştir. Örneklem grubu incelendiğinde çalışmaların %68’inde örneklem klinik hemşirelerinden oluşmaktadır. Örneklem sayısı açısından 201-250 hemşire ile yürütülen çalışmaların sayısı en fazladır. Çalışmaların %28’i İstanbul’da ve %40’ı üniversite hastanesinde yürütülmüştür.

Tablo 2. Çalışmaların örneklem özellikleri

Örneklem grubu	n	%
Klinik hemşiresi	17	68,0
Yoğun bakım hemşiresi	2	8,0
Yönetici hemşire	2	8,0
Yönetici hemşire ve hemşire	2	8,0
Onkoloji hemşiresi	1	4,0
Öğrenci hemşire	1	4,0
Örneklem hemşire sayısı		
1-50	-	-
51-100	3	12,0
101-150	3	12,0
151-200	2	8,0
201-250	6	24,0
251-300	3	12,0

301-350	1	4,0
351-400	2	8,0
401-450	2	8,0
451-500	-	-
501 ve üstü	3	12,0
<hr/>		
Örneklem şehri		
İstanbul	7	28,0
Ankara	6	24,0
İzmir	4	16,0
Antalya	1	4,0
Batman	1	4,0
Eskişehir	1	4,0
Mersin	1	4,0
Rize	1	4,0
Zonguldak	1	4,0
İstanbul, Ankara ve Çorum	1	4,0
Belirtilmemiş	1	4,0
<hr/>		
Çalışmanın yapıldığı kurum*		
Üniversite hastanesi	16	45,7
Kamu hastanesi	12	34,3
Özel hastane	7	20,0

*Bazı çalışmalar birden fazla kurumda yapılmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmaların tasarımları Tablo 3’te gösterilmiştir. Çalışmaların %88’i tanımlayıcı tasarımdaydı. Çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları incelendiğinde ise, %40’ında Laschinger et al. (2001) tarafından geliştirilen Çalışma Koşullarının Etkinliği Anketi II (CWEQ-II) ve %34,2’sinde ise Spreitzer (1995) tarafından geliştirilen Psikolojik Güçlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

Tablo 3. Çalışmaların tasarımı ve veri toplama araçları

Çalışma tasarımı	n	%
Tanımlayıcı araştırma	23	92,0
Deneysel araştırma	2	8,0

Veri toplama araçları*	n	%
Çalışma Koşullarının Etkinliği Anketi II (CWEQ-II) (Laschinger et al., 2001)	14	40,0
Psikolojik Güçlendirme Ölçeği (Spreitzer, 1995)	12	34,2
Güçlendirme Algısı Ölçeği (Roller, 1999)	5	14,3
Araştırmacılar tarafından geliştirilen ölçek	3	8,6
Personel Güçlendirme Ölçeği (Spreitzer, 1996)	1	2,9

* Bazı çalışmalarda birden fazla veri toplama aracı kullanılmıştır.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda kullanılan kaynak sayısının yayın türüne göre dağılımı Tablo 4'te verilmiştir. Yayın türüne göre en fazla kaynağın doktora tezlerinde (ort=202,3), en az kaynağın makalelerde (ort=45,6) kullanıldığı belirlendi. Yabancı kaynak kullanım oranının makalelerde %72,1, doktora tezlerinde %69,6 ve yüksek lisans tezlerinde %41,3 olduğu saptandı.

Tablo 4. Çalışma türüne göre kaynak dağılımı

	Türkçe kaynak		Yabancı kaynak		Toplam kaynak	Ortalama kaynak
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	Sayı
Doktora tezi (n=3)	184	30,4	423	69,6	607	202,3
Yüksek lisans tezi (n=14)	746	58,7	527	41,3	1273	90,9
Makale (n=8)	102	27,9	263	72,1	365	45,6

Tablo 5'te çalışmalarda kullanılan en yüksek derece merkeziliğine sahip anahtar kelimeler görülmektedir. Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda toplam 53 farklı anahtar kelime kullanılmıştır. Derece merkezilik değeri temel alınarak oluşturulan ortak anahtar kelime ağı Şekil 2'de görülmektedir. Ağda bulunan anahtar kelimenin derece merkezilik değeri büyüdükçe anahtar kelimenin düğümü (mavi kare) büyümektedir. En yüksek derece merkezilik derecesine sahip anahtar kelimelerin “psikolojik güçlendirme”, “güçlendirme”, “hemşire”, “yapısal güçlendirme” ve “personel güçlendirme” olduğu belirlenmiştir. Ayrıca “stresle başa çıkma”, “çatışma yönetimi”, “ayrılma niyeti” anahtar kelimelerinin en düşük derece merkezilik değerine sahip kelimeler arasında olduğu saptanmıştır.

TARTIŞMA

Hastanelerin değişime uyum ve rekabet üstünlüğü sağlayabilmesi, kaliteli bakım gibi olumlu örgütsel çıktılar elde edebilmesi için hemşirelerin güçlendirilmesi önemlidir (Başaran ve Duygulu, 2014). Bu çalışmada Türkiye’de hemşire güçlendirme ile ilgili yapılan çalışmalar bibliyometrik ve içerik analizi yöntemi ile incelenmiş ve mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yayın sayısı bilimsel üretkenliğin önemli göstergelerindedir (Al ve ark., 2012; Scott ve ark., 2010). Bir alandaki yayın sayısının düzenli artış göstermesi, ilgili alandaki geniş ve derinlemesine literatürün oluşmasını sağlar (Tekneci, 2013). Bulgularımız 2006-2020 yılları arasında yirmi beş çalışma üretildiğini ve yayın sayısında yıllara göre pozitif artış eğilimi olduğunu ortaya koymuştur. Bulgular doğrultusunda, ülkemizde hemşire güçlendirme ile ilgili sınırlı bilgi üretildiği ve bu konunun daha fazla araştırılmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, yayın sayısındaki artış güçlendirme konusunun araştırmacıların ilgisini çekmeye başladığını ve gelecekte daha fazla bilgi üretileceğini göstermesi açısından umut vericidir.

Hemşire güçlendirmeye ilişkin bilginin daha çok lisansüstü tezler yolu ile üretildiği belirlenmiştir. Bununla birlikte, bu tez çalışmalarının çok azının makaleye dönüştürülmüş olması dikkat çekici bir bulgudur. Bu bulgu lisansüstü tez çalışmalarından makale üretme eğiliminin az olduğu şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde, Yılmaz ve arkadaşları (2017) çalışmasında da lisansüstü tezlerin sadece %17,2’sinin yayına dönüştürüldüğü belirtilmiştir. Literatürde lisansüstü öğrencilerin yabancı dil bilgisinin yetersiz olması, bilimsel yayın yapma konusunda özendirilmeme, çalışmaların niteliğinin ve özgünlüğünün düşük olması, lisansüstü eğitim kalitesinin istendik düzeyde olmaması ve danışmanların öğrenciye yeterli zaman ayıramaması gibi nedenlerle yayın yapamadıkları belirtilmektedir (Karaman ve Bakırcı, 2010; Karakütük ve Özdemir, 2011; Randall, 2006). Çalışmamızda tezlerden yayın üretme oranının az olması da benzer engellerden kaynaklanabilir. Tezlerin makaleye dönüştürülmesindeki engellerin tespit edilmesinin ve ortadan kaldırılmasının bilimsel üretkenliği artıracığı söylenebilir.

Çalışmaların büyük çoğunluğunun tanımlayıcı araştırmalar olduğu görülmüştür. Hirt ve arkadaşları (2018) çalışmasında, araştırmaya dâhil edilen çalışmaların büyük çoğunluğunun gözlemsel araştırmalar olduğunu ve deneysel araştırmaların ise az sayıda olduğunu belirtmiştir. Pena-Ibanez ve Ruiz-Iniguez (2019) çalışmasında ise, Scopus veritabanında İspanyol hemşireliğine ilişkin en çok alıntı yapılan 50 makaleyi bibliyometrik analiz yöntemiyle incelemiş ve tanımlayıcı çalışmaların daha fazla sayıda olduğunu saptamıştır. Araştırma sonuçlarımız bu bulguları desteklemiştir. Ayrıca Tahamtan ve arkadaşları (2016), metodoloji, çalışma türü

ve tasarımın çalışmaların atıf sayısını etkileyen faktörler arasında olduğunu, meta-analizlerin, sistematik derlemelerin ve randomize kontrollü çalışmaların ise atıf etkisinin daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle Türkiye’de hemşire güçlendirme konusu çalışmalarının bu tür araştırma tasarımlarıyla incelenmesi literatüre katkı sağlayacaktır.

Araştırmaya dâhil edilen çalışmalarda en sık kullanılan ölçüm araçlarının sırasıyla Laschinger ve arkadaşları (2001) tarafından geliştirilen Çalışma Koşullarının Etkinliği Anketi II (CWEQ-II) ve Spreitzer (1995) tarafından geliştirilen Psikolojik Güçlendirme Ölçeği olduğu belirlenmiştir. Bu nedenle, Türkiye’de hemşire güçlendirmenin yapısal boyutunun daha fazla, psikolojik boyutunun ise daha az araştırıldığı söylenebilir. Benzer olarak, Kurtluk (2019) çalışmasında, güçlendirmenin yapısal boyutuna ilişkin yurtdışında zengin bir veri kaynağı olduğunu belirtmiştir. Tolay ve arkadaşları (2012) ise güçlendirme konusunun personeli güçlendirmeye odaklandığını ve psikolojik güçlendirme bakış açısıyla ele alınmasının daha yeni olduğunu belirtmiştir. Psikolojik güçlendirmenin yapısal güçlendirmeye göre daha sonra araştırılmaya başlaması, psikolojik güçlendirme çalışmalarının araştırmamızda sayı olarak daha az olmasının nedeni olabilir. Ancak, psikolojik güçlendirme ile ilgili çalışmaların artırılması bu alandaki boşluğa katkı sağlayacaktır.

Çalışmamızda hemşire güçlendirme çalışmalarının çok azının yönetici hemşirelere odaklandığı belirlenmiştir. Yönetici hemşireler, hemşirelerin ve hemşirelik bakımının geliştirilmesinde kilit role sahip kişilerdir (Miri ve ark., 2014). Onların güçlendirilmesi yönetsel ve organizasyonel başarı için oldukça önemlidir (Başaran & Duygulu, 2014). Trus ve arkadaşları (2012)’nin sistematik derlemesinde yönetim düzeyinde güçlendirme alanında daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Çalışma bulgularımız bu görüşü desteklemiştir. Gelecek güçlendirme çalışmalarının yönetici hemşirelere odaklanması, yönetici hemşirelerin güçlendirilmesine dolayısıyla hemşirelerin güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Çalışmalarda kullanılan kaynaklar incelendiğinde, en fazla yabancı kaynak kullanımının makalelerde ve doktora tezlerinde, en fazla Türkçe kaynak kullanımının ise yüksek lisans tezlerinde olduğu görülmüştür. Ortalama kaynak sayısına bakıldığında ise, doktora tezinde en fazla, makalelerde ise en az kaynak kullanılmıştır. Bu bulgu, dergilerin kuralları nedeniyle makalelerde kaynak kullanımının sınırlı olması ve ileri araştırmalar olduğu için doktora tezlerinde fazla sayıda kaynağa ihtiyaç duyulmasının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Tayfun ve arkadaşları (2018) çalışmasında, yüksek lisans tezlerinde oldukça fazla Türkçe kaynak kullanılmasına rağmen doktora tezlerinde yabancı kaynak kullanımının daha fazla olduğu belirtilmiştir. Bulgularımız bu görüşü desteklemiştir.

Çalışmalarda yer alan anahtar kelimeler, araştırma konusu hakkında bilgi vermektedir. Anahtar kelimelerin kullanım sıklığı ise çalışma alanına ilişkin yoğunlaşılan konuların belirlenmesi açısından önemli olmaktadır (Kantek ve ark., 2019). Çalışmada en sık kullanılan anahtar kelimeler güçlendirme ve hemşirelik alanı ile sınırlı olduğu söylenebilir. Hemşire güçlendirme konusunda çalışmaların sayıca az olması bu sınırlılığın nedeni olabilir. Gelecek araştırmalarda çatışma yönetimi, örgüt kültürü, ayrılma niyeti, kariyer doyumu gibi daha az incelenen bu konulara odaklanılması ülkemizde güçlendirme literatürün genişletilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışma literatüre önemli katkı sağlamakla birlikte, bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Literatür taraması online veri tabanları ile sınırlıdır. Örneklem büyüklüğü dâhil edilme kriterlerini karşılayan 25 çalışma ile sınırlıdır. Diğer sınırlılık ise sadece Türkiye’de yapılmış İngilizce ve Türkçe dilinde yayınlanmış hemşire güçlendirme konusundaki araştırma makaleleri ve lisansüstü tezleri araştırmaya dâhil edilmiştir. Yayınlanmamış lisansüstü tezler ve kongre bildirileri dâhil edilmemiştir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada ülkemizde hemşire güçlendirmeyi inceleyen çalışmalarda yıllara göre artış olmakla birlikte, konuyu anlamaya yönelik daha fazla çalışmaya gereksinim olduğu görülmüştür. Hemşire güçlendirmeyle ilgili çalışmaların büyük çoğunluğunun tanımlayıcı çalışma olması nedeniyle çalışmalarda diğer araştırma tasarımlarının kullanılması ve kalitatif araştırmalarla da hemşire güçlendirme konusunun incelenmesi önemli olacaktır. Bu çalışma bulgularının dikkate alınarak yeni çalışmaların planlanması, hemşirelerin daha fazla güçlendirilmesine ve literatürün derinleşmesine katkı sağlayacaktır.

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

YAZAR KATKISI

Araştırma tasarımı: Hande Yeşilbaş, Filiz Kantek; **Veri toplama:** Hande Yeşilbaş; **Veri analizi:** Hande Yeşilbaş, Filiz Kantek; **Denetleme/danışmanlık:** Filiz Kantek, Hande Yeşilbaş; **Makalenin yazımı:** Hande Yeşilbaş; **Eleştirel inceleme:** Filiz Kantek, Hande Yeşilbaş

KAYNAKLAR

- Al, U., Sezen, U., & Soydal, İ. (2012). Hacettepe Üniversitesi bilimsel yayınlarının sosyal ağ analiziyöntemiyle değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1),53-71.
- Ay, H.Ç. (2017). *Hemşirelerin psikolojik güçlendirme algıları üzerinde atılganlık düzeylerinin etkisi* (Yüksek lisans tezi). Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Manisa.
- Balçık, E. (2013). *Hemşirelerin yapısal güçlendirme algısı ve işe bağlı gerginlik düzeyleri* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Balık, T., & Öztürk, H. (2016). Yoğun bakım ünitelerinde çalışan hemşirelerin hemşirelik personelinin güçlendirilmesine ilişkin görüşleri. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 3(3), 140-151.
- Başaran, S., & Duygulu, S. (2014). Hemşirelikte güç kavramının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 1(3), 62-73.
- Çankaya, M. (2018). *Personel güçlendirmenin örgütsel etkililiğe katkısı üzerine bir alan araştırması* (Doktora tezi). Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Dirik, H. F., & Intepeler, S. S. (2017). The work environment and empowerment as predictors of patient safety culture in Turkey. *Journal of Nursing Management*, 25(4), 256-265. <https://doi.org/10.1111/jonm.12458>
- *Durukan, S., Akyürek, Ç., & Coşkun, E. (2010). Hacettepe Üniversitesi Erişkin Hastanesi’nde çalışan hemşirelerin örgütsel güven, güçlendirme ve bağlılık düzeylerinin belirlenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 411-434.
- Ece, F. (2016). *Hemşirelikte güçlendirmenin örgütsel bağlılık üzerine etkisi* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Engin, M. D. & Vatan, F. (2020). Hemşirelerin örgüt kültürü ve güçlendirme algılarının incelenmesi, *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi*, 49(7), 102-114.
- Eyüboğlu, G. (2012). *Hemşirelerin çevresel güçlendirme algıları ve problem çözmeye ilişkin öz değerlendirmeleri* (Yüksek lisans tezi).Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gençer, Ö. (2020). *Onkoloji hemşirelerinin dillendirme davranışları ve belirleyicisi olarak örgütsel güven ve yapısal güçlendirme algıları* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Gökalp, S. (2013). *Lisansüstü hemşirelik öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzları, psikolojik güçlendirme ve çatışma yönetimi stilleri* (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Gürhan, M. (2006). *Hemşirelik hizmetleri yönetiminde çalışanları güçlendirme* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Hirt, J., Buhtz, C, Mersdorf, B., & Meyer, G. (2018). Representation of nursing scientists from German speaking countries in high impact journals - A bibliometric publication analysis. *Pflege*, 31(1), 31-39. <https://doi.org/10.1024/1012-5302/a000658>
- İspir, Ö. (2020). *Hemşirelerin güçlendirme alguları ve uygulamalar üzerinde kontrolleri: Hemşire ve hasta sonuçları* (Doktora tezi), İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kantek, F., Kurnaz, H., & Yeşilbaş, H. (2019). Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi'nin bibliyometrik analizi. *Sağlık ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 6(3), 228-237. <https://doi.org/10.5222/SHYD.2019.32559>
- Karahan, A. (2009). İnsan kaynaklarının geliştirilmesine katkısı açısından personel güçlendirme yaklaşımı: Afyon Kocatepe Üniversitesi Hastanesi örneği. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (1), 95-114.
- Karakütük, K., & Özdemir, Y. (2011). Bilim insanı yetiştirme projesi (BİYEP) ve Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı'nın (ÖYP) değerlendirilmesi. *Eğitim ve Bilim*, 36(161),26-38.
- Karaman, S., & Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114.
- Koçel, T. (2013). *İşletme Yöneticiliği*. Beta Basım Yayım.
- Kurtluk, E. (2019). Hemşirelikte yapısal ve psikolojik güçlendirme uygulamalarının karşılaştırmalı değerlendirmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*, 1(2), 116-121.
- Küçüksarı, T. (2020). *Hemşirelikte personel güçlendirmenin iş performansı ve bakım davranışları ile ilişkisi* (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kütahya, D. (2019). *Yönetici hemşirelerin güçlendirme alguları ve liderlik uygulamaları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi*. (Yüksek lisans tezi), Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Miri, S. A., Mansor, N. N. A., Alkali, A., Chikaji, A. (2014). The role of first line nurse manager. *Review of European Studies*, 6(4),31-41. <https://doi.org/>

10.5539/res.v6n4p31

- Özbas, A. A., & Tel, H. (2016). The effect of a psychological empowerment program based on psychodrama on empowerment perception and burnout levels in oncology nurses: Psychological empowerment in oncology nurses. *Palliative & Supportive Care*, 14(4), 393. <https://doi.org/10.1017/S1478951515001121>.
- Özdemir, E. K. (2018). *Hemşirelerin örgütsel iklim ve psikolojik güçlendirmeye ilişkin değerlendirmeleri* (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, H. (2010). *Yoğun bakımlarda çalışan hemşirelerin güçlendirme algısı ve ortamı güçlendirme açısından değerlendirmeleri* (Yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Pena-Ibanez, F., & Ruiz-Iniguez, R. (2019). The most cited articles in Spanish nursing (1997-2016): A bibliometric analysis. *Rqr Enfermeria Comunitaria*, 7(1), 5-25.
- Randall, L. (2006). Enhancing the academic life of the midcareer professional. *Senate Forum*, 22(1), 1-20.
- Scott, S. D., Profetto-McGrath, J., Estabrooks, C. A., Winther, C., Wallin, L., Lavis, J. N. (2010). Mapping the knowledge utilization field in nursing from 1945 to 2004: A bibliometric analysis. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 7(4), 226-237. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6787.2010.00197.x>.
- Şalgam, H.M. (2017). *Akreditasyon belgesine sahip özel hastanelerdeki hemşirelerin, güçlendirme alguları ve yöneticilerinin liderlik davranışını algulamaları* (Yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Şen, G. (2010). Üçüncü basamak sağlık kuruluşlarında çalışan hemşirelerin personel güçlendirme algulamalarına ilişkin bir uygulama: Zonguldak Karaelmas Üniversitesi örneği (Yüksek lisans tezi). Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Tahamtan, I., Safipour Afshar, A., & Ahamdzadeh, K. (2016). Factors affecting number of citations: A comprehensive review of the literature. *Scientometrics*, 107(3), 1195–1225. <https://doi.org/10.1007/s11192-016-1889-2>
- Tayfun, A., Ülker, M., Gökçe, Y., Tengilimoğlu, E., Sürücü, Ç., & Durmaz, M. (2018). Turizm alanında yiyecek ve içecek ile ilgili lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 6(2),

523-547. <https://doi.org/10.21325/jotags.2018.227>

- Tekneci, P. D. (2013). Türkiye adresli spor alanındaki bilimsel yayınların bibliyometrik analizi. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(3),76-91.
- Tolay, E., Sürgevil, O. & Topoyan, M. (2012). Akademik çalışma ortamında yapısal ve psikolojik güçlendirmenin duygusal bağlılık ve iş doyumunu üzerindeki etkileri. *Ege Akademik Bakış*, 12 (4), 449-465. <https://doi.org/10.21121/eab.2012419507>
- Trus, M., Razbadauskas, A., Doran, D., & Suominen, T. (2012). Work-related empowerment of nurse managers: A systematic review. *Nursing & Health Sciences*, 14(3), 412-420. <https://doi.org/10.1111/j.1442-2018.2012.00694.x>.
- Turgay, A. S. (2006). *Yataklı tedavi kurumunda çalışan hemşirelerin yapısal güçlendirme algısı beklenen personel devri ve buna ilişkin bir örnek* (Yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Türe, A., & Akkoç, İ. (2020). The mediating role of social support in the effect of perceived organizational support and psychological empowerment on career satisfaction in nurses. *Perspectives in Psychiatric Care*, 56, 985–993. <https://doi.org/10.1111/ppc.12562>
- Yıldız, A., Kaya, S., Teleş, M., & Korku, C. (2020). The effect of nurses' empowerment perceptions on job safety behaviours: a research study in Turkey. *International Journal of Occupational Safety and Ergonomics*. 26(3), 489-496. <https://doi.org/10.1080/10803548.2018.1459079>
- Yılmaz, A. (2019). *Servis sorumlu hemşirelerine uygulanan güçlendirme programının güçlendirme hemşirelik uygulamaları üzerinde kontrol ve hasta güvenliği kültürüne etkisi* (Doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, A., Yazgan, E. Ö., Dur, B., Salman, F., & Demir, A. (2017). Türkiye'de hemşirelik lisansüstü tezlerinin yayın olma durumu: Bibliyometrik çalışma 1977-2016. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(3), 34-44.
- Yürümezoğlu, H.A, & Kocaman, G. (2019). Structural empowerment, workplace incivility, nurses' intentions to leave their organisation and profession: A path analysis. *Journal of Nursing Management*, 27(4), 732-739. <https://doi.org/10.1111/jonm.12751>